

De 'Zandkuil' van Dries van Geluk

DOOR PIET VAN DER HAM

Op 24 januari 1940 is in Overveen veel sneeuw gevallen. Toch zet een stoet auto's zich op de Zeeweg in beweging om het aanliggende duingebied te verkennen. De auto's zijn gevuld met burgemeester Den Tex, wethouder Ouweland en tien gemeenteraadsleden. In de voorste auto zit de wethouder aandachtig te turen op de kaart van het gebied; hij zoekt Kop Zeeweg 89. Dat is de plaats waar de gemeente een heuvel wil afgraven en waar het nieuwe duinmeer moet komen.

Door het witte landschap is het echter moeilijk om de juiste plek te vinden. De delegatie twijfelt, waar ligt Kop 89 en waar komt het duinmeer, voor of achter de nu witte heuveltjes? Zonder resultaat keert de stoet terug naar het gebouw van Publieke Werken. Daar worden de schoenen ontdaan van zand en sneeuw en besluit men om nader advies te vragen. Op 18 april 1940 geeft de raad het groene licht voor het afgraven van het duin op het kadastrale perceel 7551, gelegen naast het Helmonument. Men denkt dat de regen zal zorgen voor een recreatief duinmeer, niet vermoedend dat het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog een streep zal zetten door de plannen. Het duingebied krijgt van de Duitse bezetter bunkers en tankvallen, maar geen recreatief duinmeer.

Nieuw Plan

Het duurt precies zes jaar voor het idee van het duinmeer weer op de politieke agenda komt. Dat gebeurt op 13 april 1946 door een brief van de directeur Publieke werken, J. de Jong. Wethouder Dries van Geluk, door zijn functies in de bouwwereld bekend met graven en bouwen en belast met de portefeuille Publieke Werken, brengt de brief in tijdens een vergadering van Burgemeester en Wethouders. Hij vindt een gewillig oor, het afgraven van duingrond levert veel geld op, redeneert het college.

Maar eerst heeft Bloemendaal, vanwege de Duinafgravingsverordening, toestemming nodig van de provincie Noord-Holland. Het college kiest voor dezelfde locatie als in 1940, ten oosten van het Helmonument, dat later verplaatst wordt naar het park zelf. Op 19 maart 1947 geeft de provincie die toestemming. Omdat de provincie haar beleid nadien aanscherpt, valt de definitieve provinciale goedkeuring voor het afgraven pas op 7 april 1949 in de bus van het gemeentehuis. De provincie herhaalt daarbij de voorwaarde dat de gemeente Bloemendaal - ten behoeve van het natuurschoon - een landschapsarchitect moet inschakelen. Dat hadden B. en W. al in 1947 gedaan. Het advies van architect A.P. Smits uit Aerdenhout is dat 'bij het duinmeertje

min of meer kunstmatig geplant moet worden wat van nature in de duinen groeit zoals kruipden, vlier, ligustersoorten, meidoorn, duinroosjes, slangenkruid en echium.

Initiatiefrijke wethouder

Dries van Geluk was een initiatiefrijke wethouder die in 1948 bij de politiek en de bevolking veel gezag had verworven door de bouw van het Openluchttheater nabij het Wilhelminapark. Ook het Openluchttheater ligt in een zandkuil, ontstaan door afgraving van duingebied ten behoeve van woningbouw. Bloemendaal was trots op zijn theater, waarvan de realisering grotendeels te danken was aan de voortvarendheid van Dries van Geluk. Zo had Van Geluk kans

Helmonument, 2009 (foto PvdH)

gezien om van 84 welgestelde ingezetenen van de gemeente Bloemendaal f 1.000,- van ieder los te krijgen. Die f 84.000,- werd later aangevuld met tal van andere giften uit de burgerij. Een fraai staaltje van particuliere sponsoring ten behoeve van het Openlucht-theater.

Uit de samenleving kwam weinig tot geen protest over de verandering van het natuurlijke milieu langs de Zeeweg. Dat was in die tijd ook geen onderwerp waar men zich politiek zo druk over maakte als nu. Gewoon doen, was het motto van wethouder Van Geluk; het is goed voor de gemeenteskas en Bloemendalers kunnen in de

toekomst heerlijk zwemmen (en waterpolo beoefenen!) en schaatsen in een prachtige omgeving. Na langdurige onderhandelingen met aannemer/vervoerder G.A.Veldhuyzen uit Santpoort, krijgt die toestemming tot afgraven en afvoeren van het zand. De zaak wordt zo geregeld dat de transactie met gesloten beurzen plaats vindt. Veldhuyzen verdient geld met de verkoop van het duinzand en zorgt als tegenprestatie 'voor het maken van het duinmeer en het leveren van zwarte grond, puin en beplantingsmateriaal ter waarde van f 9.000,-'. De gemeente Bloemendaal haalt uit haar lopende begroting de bedragen voor het hekwerk en de lonen van de gemeentearbeiders. Daarmee lijken alle kosten gedekt. Wethouder Van Geluk was zo overtuigd van zijn 'deal', dat hij zonder toestemming van de gemeenteraad en zelfs zonder dat die was ingelicht, het startsein gaf voor de afgraving. Toen een aantal raadsleden daarover in de begrotingszitting van de gemeenteraad van 25 januari 1951 hun beklag deden, werd hen de mond gesnoerd met het argument dat het de gemeente niets zou kosten. Van Geluk: "De raad is er niet over gehoord want het heeft geen cent gekost." Dat bleek later niet waar te zijn (een verschil van f 7.212,-), maar toen was de 'zandkuil' al gegraven en het wandelpark een feit.

Schaatssport

Het meertje is vanaf het begin een groot succes bij schaatsers, recreanten zowel als de georganiseerde schaatssport. Dat laatste blijkt onder meer uit een brief van de schaatsbond. Daarin wordt gemeld dat men graag wedstrijden wil organiseren op het duinmeer

400 meter baan in 1950 (foto NHA)

'ter verrijding van provinciale en eventueel zelfs nationale kampioenschappen'. Ook de raadsleden hebben positieve ervaringen met het natuurijs op het aangelegde meertje. De Jong Schouwenburg en andere raadsleden melden dat zij er op de schaats hebben gestaan. Bestuurlijk Bloemendaal ziet de waarde van een 400 meter wedstrijd baan. Men droomt al van Europese schaatskampioenschappen. Zo ver is het overigens nooit gekomen. De ijsbaan krijgt in de loop der jaren vooral een sterk recreatief karakter. Maar wat het college en vooral wethouder Van Geluk bestuurlijk hadden voorzien, kwam uit. Bij zijn afscheid als wethouder van Bloemendaal in de raadsvergadering van 21 augustus 1958 wordt de 'zandkuil' omgedoopt tot Wethouder Van Gelukpark, een naam die nog steeds bij de ingang te vinden is.

Ijspret in 1963 (foto NHA)

Tweede meertje en een theehuis

Oorspronkelijk was slechts sprake van één meertje. Later komt daar in zuidelijke richting een tweede bij. Vooral het succes van het schaatsen werkt mee aan het idee de ijsvloer te vergroten. Tegelijk speelde een andere gedachte: het bouwen van een theehuis. Dat plan leefde eveneens bij de raadsleden en werd onder meer bepleit door wethouder mevrouw M.E. Nolte. De gemeente Bloemendaal had al 'uitspanningen' in eigendom waar de gewone man thee, koffie, bier of ranja kon drinken en een ijsje eten. Net als het pannenkoekenhuisje in het Bloemendaalse bos en het theehuis in het Brouwerskolkpark, moest ook het Wethouder Van Gelukpark een dergelijke horecavoorziening krijgen, zo was de gedachte van de raadsleden.

Aanleg van het tweede meertje in 1960 (foto NHA)

Maar wie ging dat betalen? Het antwoord was simpel: graaf een aansluitend stuk duingebied af en verkoop het zand! Dat was een bekende praktijk in Bloemendaal. Zo gezegd, zo gedaan. Nog tijdens de ambtsperiode van wethouder Van Geluk besluit de gemeenteraad op 20 februari 1958, tijdens een besloten raadsvergadering, om een tweede meertje aan te leggen en een theehuis te laten bouwen.

Oud-wethouder Van Geluk

In de herfst van 1958 trad een nieuw college aan met een nieuwe wethouder Publieke Werken, J.C.C.W. Hijzeler. Al dan niet voorbereid door Van Geluk deed Hijzeler het voorstel in B. en W. om Van Geluk vanwege diens kennis en ervaring nauw te betrekken bij de ontwikkeling van het tweede meertje en bij de bouw van het theehuis. B. en W. vinden het prima dat de oud-wethouder zich hiervoor gaat

inspannen en geven hem alle ruimte voor de uitwerking van de plannen. Van Geluk heeft weinig bedenktijd nodig om deze eervolle taak als projectleider te aanvaarden. Vanaf dat moment regelt Van Geluk alles voor de realisering van het meertje en het theehuis, dat al snel restaurant gaat heten. Uit alle brieven en officiële stukken komt steeds de naam Van Geluk naar voren. Hij heeft een ongekend mandaat, als ware hij nog wethouder. Toch heeft het tot in de jaren zestig geduurd alvorens de plannen werden uitgevoerd. De vertraging had te maken met procedures en geld.

Bodemverlaging en servituut

In de eerste plaats moest er weer een ontheffing komen van de provincie Noord-Holland. Ditmaal op grond van de

bodemverlagingsprocedure. Op 5 augustus 1959 werd de ontheffing door de provincie verleend onder voorwaarde dat het meertje niet dieper mocht worden dan een meter (het eerste meertje is drie meter diep). Tegelijk speelde een privaatrechtelijke kwestie tussen de gemeente en de eigenaren van de omliggende grond. Er rustte op het gebied een servituut dat het inrichten van zanderijen verbood. De gemeente dacht de zaak afgehandeld te hebben met rentmeester Vrijland van Elswout, zoals eerder was gebeurd met het eerste meertje. Maar dat blijkt een misrekening. Mr. J. van der Hoeven, advocaat te Haarlem en bewindvoerder van Dune Park Trust, meldt de gemeente dat niet alleen rentmeester Vrijland maar

ook hij toestemming moet geven voor het uitbreiden van het meertje. Saillant detail is dat de brief van Van der Hoeven verstuurd wordt vanuit Soestdijk, waar Van der Hoeven intussen secretaris is geworden van koningin Juliana. Dat belet hem niet om voor zich zelf het jachtrecht te bedingen in het gebied, als prijs voor zijn instemming. De gemeente koopt hem af door de 'verpachting van het genot van jacht' vast te leggen in een overeenkomst. Daarmee waren de formele bezwaren afgehandeld.

Planuitvoering

Het geld voor het tweede meertje en het theehuis/restaurant komt op tafel door bijdragen van een bouwbedrijf en een brouwerij. Van Geluk zorgt voor een contract met aannemingsbedrijf Hillen en Roosen uit Amsterdam, dat voor 280.000 kubieke meter zand een stevige prijs moet betalen.

Daarmee wordt de aanleg van het tweede duinmeer voor het grootste deel betaald. Ook vindt Van Geluk een financier voor het theehuis/restaurant. Dat wordt den Oranjeboom bier. Uit een financieel stuk van 4 juli 1960 blijkt dat het totale budget voor de aanleg van het tweede meertje en het paviljoen f 295.500,- bedroeg. Daarvan werd door Hillen en Roosen f 232.750,- ingebracht voor de ontzanding. Den Oranjeboom bier betaalde f 55.700,- voor vier pachtjaren. De PEN droeg nog f 7.000,- bij voor het transformatiehuisje dat aan de toegangskassa werd gebouwd.

Met den Oranjeboom sluit de gemeente Bloemendaal een pachtcontract dat overigens nog steeds van kracht is. De architecten A.P. Smits en J. Lourijzen ontwerpen het paviljoen dat wordt gebouwd door De Kondor uit Amsterdam. De Kondor was in 1948 - in de tijd dat Van Geluk daar directeur was - ook betrokken geweest bij de aanleg van het Openluchttheater. In het huidige tijdsbeeld zou een mogelijke verstengeling van belangen zeker vragen oproepen. Dat was toen niet het geval.

De Bokkedoorns en de familie Beeren

Vervolgens zoekt Van Geluk naar een (onder)pachter die in staat is om het nieuwe theehuis/restaurant te exploiteren. Daarvoor heeft Van Geluk zijn oog laten vallen op John

Beeren, die samen met zijn vrouw Miep van Schooten het restaurant Van Ouds het Roomhuis in Overveen (nu Tong Ah) tot een succes heeft gemaakt. Het echtpaar Van Geluk dineert vaak in het Roomhuis en heeft groot vertrouwen in het vakmanschap van Beeren en zijn echtgenote. Dat heeft Geluk goed gezien. Beeren werkt de horecavoorziening op tot een culinaire toplocatie met een Michelin-ster als bewijs van de bijzondere kwaliteit. De Bokkedoorns, zoals het restaurant gaat heten, wordt een begrip in dinerend Nederland. De naam Bokkedoorns is overigens door de gemeente gekozen omdat het, volgens rentmeester Vrijland, verwijst naar de historische naam van het gebied. Waarschijnlijk is er een relatie met de duinplant boksdorns. Eigenlijk was het de wens van mevrouw Van Geluk om het paviljoen de naam Diana, godin van de jacht, te geven. B en W. vonden die naam echter te algemeen en gaven de voorkeur aan de Bokkedoorns.

De Bokkedoorns, onder leiding van de zoon van John Beeren, John Beeren jr., kreeg later nóg een Michelin-ster en behoort daarmee tot de absolute top van culinair Nederland en is een sieraad voor de gemeente Bloemendaal. Overigens zijn de Michelin sterren niet alleen de managementverdiensten van vader en zoon Beeren, maar evenzeer van de chef-koks. In 1978 was dat Gerrit Greveling en in 1991 de

Restaurant De Bokkedoorns, 2009 (foto PvdH)

huidige chef-kok Lucas Rive, die voor hun kookkunst werden beloond.

Het paviljoen is nog steeds eigendom van de gemeente Bloemendaal, dat het vroegere paviljoen - mede met subsidie van de provincie Noord-Holland - op een fraaie wijze heeft aangepast aan de grandeur van het restaurant. De familie Beeren heeft een aantal malen getracht eigenaar te worden van het paviljoen Bokkedoorns. Dat is steeds misgelopen op de prijs die de gemeente voor het gebouw wilde hebben.

Geen openbaar wandelpark

Hoewel de motivering voor de zandafgraving, de meertjes en het wandelpark steeds is geweest dat het voor inwoners van de gemeente een aantrekkelijk recreatieobject zou worden, moest er voor de toegang wel betaald worden. Vroeger was het laten betalen voor recreatievoorzieningen een onderdeel van het gemeentelijke beleid van Bloemendaal. Dat verklaart de nog steeds aanwezige kassa voor de verkoop van toegangskaartjes, nu een merkwaardig overblijfsel uit een lang vervlogen tijd. De kaartverkoper in het Wethouder Van Geluk-

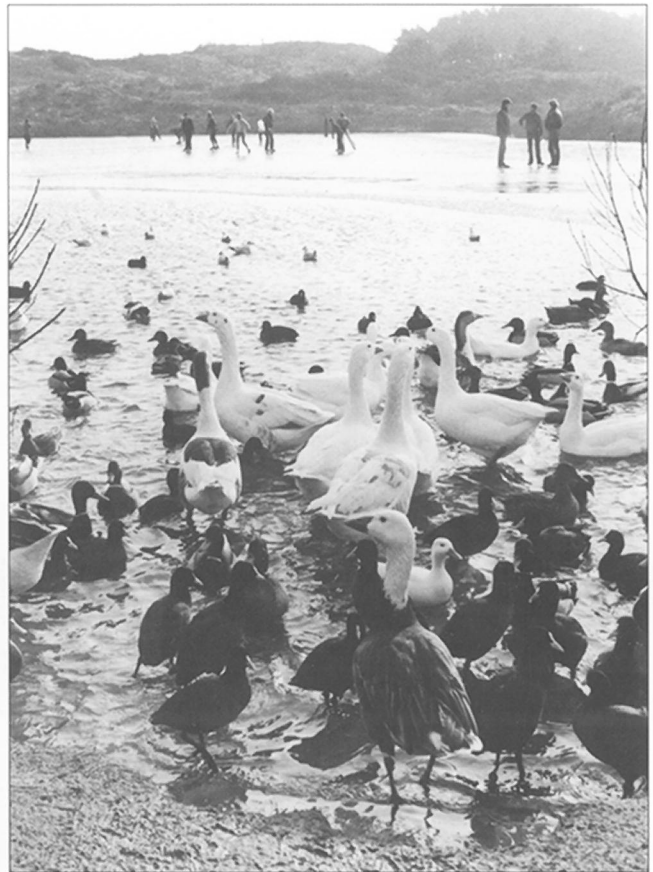

De niet meer gebruikte kassa, 2009 (foto PvdH)

park was destijds ook parkwachter en verantwoordelijk voor het toezicht op het park. Van Geluk had hiervoor eigenhandig een instructie geschreven.

Het faunabeheer van Dries van Geluk

De regelzucht van Dries van Geluk ten aanzien van 'zijn' park ging zover dat hij B. en W. voorstelde om buitenverlichting aan te brengen en het park te 'stofferen' met tamme watervogels. In het archief zijn brieven te vinden over zes Peking-eenden, vier ganzen en vijf roepertjes, die Van Geluk in 1961 wist te verkrijgen. Interessant is dat de ganzen geleverd werden door Goof Brandwijk, een bekende verschijning aan de Duinlustweg in Overveen. Goof had een manege en breidde die later uit met tal van exotische dieren, zoals ara's en

De watervogels van het park in 1982 (foto NHA).

kamelen. De ara's vlogen door heel Overveen en de kamelen waren onder meer te zien bij optredens op de Nederlandse televisie. Volgens een anekdotisch verhaal zou Van Geluk ook nog op de watervogels hebben gejaagd nadat die zich aanzienlijk hadden vermenigvuldigd. Gewapend met lieslaarzen en jachtgeweer begaf Van Geluk zich in het een meter diepe tweede meertje om de overbodige vogels af te schieten. Die kwamen overigens niet op het menu van de Bokkedoorns maar werden aangeboden aan de leden van het college van Burgemeester en Wethouders.

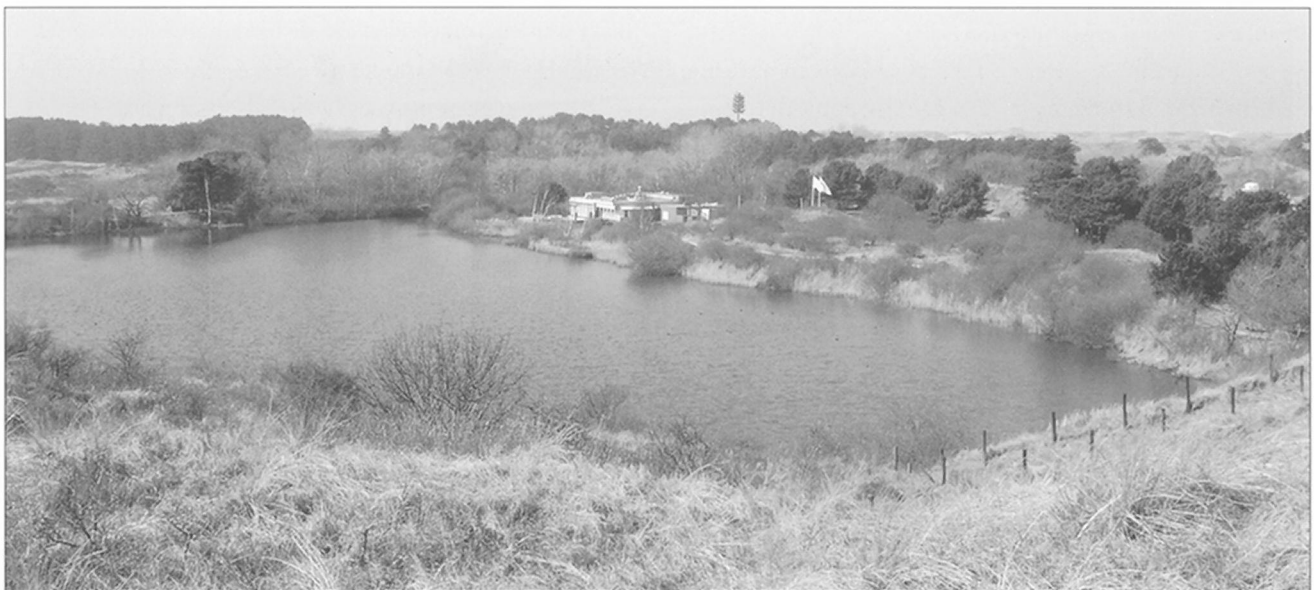
Geen borstbeeld Van Geluk

In een brief van 16 mei 1960 richt beeldhouwster Nel Bakema zich tot het college van B. en W. met het verzoek om een bronzen borstbeeld te mogen maken van Van Geluk voor het wandelpark dat zijn naam draagt. De beeldhouwster had al eens een verzetsmonument gemaakt in Dokkum, waardoor het waarschijnlijk is dat haar verzoek was ingegeven door oud-verzetsmensen. Van Geluk was lid van de Vereniging van Oud-illegale Werkers Bloemendaal en van het toenmalige 4 Mei Comité, dat de jaarlijkse Stille Tocht naar de Eerebegrafplaats organiseert. Hoe dat ook zij, B. en W. antwoordden op 22 juni 1960 als volgt: "Hoewel wij uw suggestie, als zodanig, wel aantrekkelijk vinden, achten wij de tijd nog niet rijp om deze gedachte thans vastere vorm te geven." Als pleister

De onthulling van het hek door burgemeester Peereboom Voller (links) en (oud) wethouder Van Geluk (rechts) in 1961 (foto NHA)

op de wonde werd op 18 november 1961 wel een langgerekt hek onthuld met de aanduiding Wethouder Van Gelukpark. Daarmee werd recht gedaan aan een weliswaar ijdele maar zeer gedreven wethouder van de gemeente Bloemendaal.

Het hoogste punt van het wandelpark, 2009 (foto PvdH)

Voormalig woonhuis met rechts de dichtgeschroefde 'zopie', 2009 (foto PvdH)

Naschrift

Het is 25 januari 2009. Het heeft hard gevoren en de ijslaag op de meertjes ligt er strak bij. Een handvol enthousiaste ouders en kinderen wagen zich op de schaats. Vooraf moeten zij wel een stuk 'klunen' over de uitgegroeide oeverbeplanting om bij het ijs te komen. Schaatsen op het duinmeer is niet zonder risico want het ijs is niet betrouwbaar. Door de vernatting van het Kraansvlak moet het terrein van de voormalige manege - met dezelfde naam als het restaurant - kunstmatig worden bemalen. Het water wordt afgevoerd naar het duinmeer en dat zorgt voor onbetrouwbaar ijs. In het park staan daarom borden met de tekst 'gevaarlijk ijs, water wordt bemalen'. Je bent dus gewaarschuwd! Ook is de aardigheid van de chocolademelk verdwenen. Vroeger zorgde de gemeente bij schaatsweer voor deze attractie. Het luik van de 'zopie', dat speciaal gebouwd was als onderdeel van het vroegere woonhuis naast het restaurant, is nu dicht

geschroefd.

Het vormt nu een merkwaardig contrast. De vergane glorie van de ijsbaan naast het prestigieuze toprestaurant. Het wachten is nu op de gemeente Bloemendaal die het duinmeer weer de functies van weleer kan teruggeven. Overigens kun je rond het duinmeer heerlijk wandelen in het Van Gelukpark, al dan niet met aangelijnde hond. De omliggende duintjes rondom de 'zandkuil' zorgen voor een opmerkelijk luw microklimaat. Voor een drankje, een ijsje of een patatje kan de wandelaar nu terecht bij de snackwagen aan de andere kant van de Zeeweg. ♦

Bronnen: Huib Stam, Theater Caprera, Zestig jaar Openluchttheater Bloemendaal, 2008.

Met dank aan Jan Hardebol die net als Van Geluk aangesloten was bij de Vereniging van Oud illegale Werkers Bloemendaal, en aan de heer mr. J.C.M. van Hooft, afdelingshoofd Gemeentewerken Bloemendaal.